

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון מס' 264

בס"ד, יום ג' פרשת בהר בחוקותי, י"ח אייר תש"פ

דבר העורך

לכבוד התנא האלקי רשב"י

בשנת ג' אלפים תתפ"א (לפני 1899 שנה) היה יום הילולת הרשב"י, **בזוהר הקדוש** (אדרא זוטא פרשת האזינו דף רצו:), הפליגו במעלת יום הסתלקות רשב"י מן העולם, שפמליה של מעלה היתה שם, השמש לא יכלה לשקוע. מיטתו עלתה באויר, אש ליהטה לפניה, ונשמע הקול "עולו ואתו ואתכנשו (בואו והגיעו והיכנסו) להילולא דרבי שמעון" יבוא שְׁלום יִנְחוּ עַל מְשֻׁבְּוֹתָם (ישעיהו פרק נז פסוק ב). נפלאות גדלות הרשב"י: כתוב **בזוהר הקדוש** (כרך ב שמות פרשת בא דף לח.) על **הפסוק** (שמות פרק לד פסוק כג) יֵרָאֶה כָּל זָכוֹן אֶת פְּנֵי הָאֱלֹהִים ד', מי הוא פְּנֵי הָאֱלֹהִים ד' זה רבי שמעון בר יוחאי, שמי שהוא זכר מהזכרים, צריך להראות לפניו.

כידוע גדולי המקובלים, ובראשם האריז"ל והאור החיים **הקדוש** הפליגו במעלת יום ל"ג בעומר ספירת 'הוד שבהוד' בו פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, ומסוגל לפעול ישועות לישראל בזכות הרשב"י, כעין המבואר **בגמ'** (סוכה דף מה:): שאמר רשב"י: שיכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין. יהי רצון שנזכה בהילולא דרשב"י להידבק בדרכיו ולפעול ישועות, ולהתקדש בקדושה העליונה אמן סלה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'שמחת נישואין בל"ג בעומר'

'פסקו מלמות'

קצת אבלות בספירת העומר: נפסק בשו"ע (או"ח סימן תצג סעיפים א-ג) שבימי ספירת העומר, בתקופה שבין פסח לשבועות נוהגים מקצת דיני אבלות, אין נושאים אשה ואין מסתפרים, משום שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד עצרת (יבמות דף סב:). ומותר לארס ולקדש, ואם קפץ ונשא אין עונשין אותו. **בפוסקים** (שם) מובא טעמים נוספים לאבלות בימי הספירה.

1. שלוש שיטות עיקריות

לפי כל השיטות, זמן האבלות אינו מתמשך על כל ארבעים ותשע הימים של ספירת העומר, אלא רק על חלק מהם, ויש שלוש שיטות עיקריות מתי הם הימים שנוהג בהם האבלות, באופן שלפי כל שלשת השיטות, נוהגים אבלות בשלושים ושלוש ימים או שלושים וארבע ימים, והמחלוקת היא באיזה ימים מתוך ימי העומר לנהוג את האבלות.

עד ל"ד בבוקר: לשיטת השו"ע (או"ח סימן תצג סעיף ב) לא מסתפרים בספירת העומר עד יום ל"ד בעומר בבוקר, ומיום ל"ד ואילך מותר להסתפר עד שבועות. ואם יום ל"ג בעומר חל בערב שבת, מותר להסתפר גם ביום ל"ג מפני כבוד השבת. טעם הדבר מבאר **הפרי מגדים** הביא **המשנ"ב** (ס"ק ז), משום שתלמידי רבי עקיבא באמת מתו במשך ל"ד יום, ומה שאמרו שפסקו מלמות ביום ל"ג בעומר, הכוונה שיעקר ההפסקה

ברכת מזל טוב, לחבר המערכת

הג"ר חיים וכסלר שליט"א לרגל הולדת הבן בשעה טובה ומוצלחת, יהיה רצון שיזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, אמן.

ברכת מזל טוב, לחבר המערכת הגאון רבי יוסף שלמה בייפוס שליט"א, לרגל שמחת נישואי בנו החתן המופלג רבי אברהם ישעיהו נ"י, עב"ג תחי' למשפחת פרישמן בני ברק, ביום ל"ג בעומר תש"פ, יהי רצון שיזכו לבנות בית נאמן בישראל, אמן.

מנהג זה הובא גם **בערוך השולחן** (סימן תצג סעיף ה) שהאיסור נמשך גם אחרי לג בעומר עד עצרת או שלשה ימי הגבלה, כי לפי פשוט הגמ' מתו עד עצרת, ורק בל"ג בעצמו מותר נישואין ותספורת, מפני שמוחזק לנו לר"ט, ומרבים בו קצת בסעודות, ואומרים שביום זה לא מתו כלל, ואחר כך חזרו ומתו. ועוד הוא לסימן של"ג ימים מתו.

3. נישואין בליל ל"ג בעומר

רק בשעת הדחק: לשיטת **השו"ע** (סעיף ב), אסור לישא אשה ולהסתפר ביום ל"ג בעומר, וההיתר רק ביום ל"ד בעומר. לשיטת **הרמ"א** (סעיף ב) מותר ביום ל"ג בעומר בבוקר, ואסור בליל ל"ג בעומר. לשיטת **המלבושי יום טוב** (ס"ק ב) ו**האליה רבה** (ס"ק ז) הובא **במשנ"ב** (ס"ק יא) מותר להסתפר גם בליל ל"ג בעומר, ואסור לישא אשה בליל ל"ג בעומר, ואם חל ל"ג בעומר ביום שישי והוא לו שעת הדחק לעשות ביום, אפשר שיכול להקל לישא אשה בליל ל"ג.

יש מתירים בליל ל"ג בעומר: וביאר **בשולחן ערוך הגר"ז** (סעיף ה), שלפי הרמ"א מתו ל"ג יום, ורק ביום ל"ג אומרים מקצת היום ככולו, אבל בלילה אין אומרים מקצת היום ככולו. ולכן אומרים תחנון במנחה של ערב ל"ג. ויש מקומות שנוהגים לא לומר תחנון במנחה של ערב ל"ג בעומר, ולשיטתם האבלות הוא רק ל"ב יום ונפסק האבלות בתחילת ליל ל"ג, ולכן אין אומרים תחנון במנחה שלפניו, ולמנהג זה מותר לישא ולהסתפר בליל ל"ג בעומר.

מותר לכתחילה: בשו"ת **אגרות משה** כתב בנושא נישואין בל"ג בעומר 4 תשובות, והארוכה שבהם מופיע באו"ח חלק א סימן קנט, ובסיום התשובה נוקט להלכה שמותר לכתחילה לישא אשה עד אחרי ר"ח אייר, וכן מותר בליל ל"ג בעומר, וביום ל"ג בעומר. ומה שהחמיר האליה רבה שרק תספורת מותר ונישואין אסור, הוא מוכיח להיפך מדברי **החתם סופר** שאדרבה נישואין קל מתספורת. ומה שהוכיח האליה רבה מכך שלא ראה שמקילים, אדרבה צריך הוכחה לאסור, וממה שלא ראה אינו הוכחה לאסור. וכן מותר מר"ח סיון ואילך, ולספרדים שנוהגים כהמחבר מותר מל"ג בעומר ואילך. ובשעת הדחק גדול מותר גם לאשכנזים מל"ג בעומר ואילך.

וכתב **בעמק הלכה** (חלק ב' סימן מ"ד, עמוד ר"ג) למסקנה שמותר לכתחילה בלי פקפוק, להסתפר או לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר.

המנהג: **הגר"מ טיקוצ'נסקי זצ"ל** (בספרו ארץ ישראל סימן יח), כותב שמנהג ארץ ישראל לא לערוך

מלמות היתה ביום ל"ג, וביום ל"ד מתו רק מעט.

עד "פרוס" העצרת: וכתב **הבית יוסף** (סימן תצג) בשם **הר"ח**, שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד פרוס עצרת, ו"פרוס" הכוונה "חצי" לפני עצרת, כלומר חמשה עשר יום לפני עצרת. לפי זה מתו תלמידי רבי עקיבא עד יום ל"ד בעומר ועד בכלל, אלא שביום ל"ד בעומר נוקטים את הכלל של "מקצת היום ככולו" (מו"ק לז:), ולכן מותר להסתפר ביום ל"ד בבוקר ורק בלילה אסור, שהוא מקצת היום.

עד ל"ג בבוקר: לשיטת **הרמ"א** (סימן תצג סעיפים א-ב) איסור תספורת חל מיום שני של פסח עד ל"ג בעומר בבוקר, ומל"ג בעומר עד שבועות לא נוהגים כלל מנהגי אבלות. טעם שיטה זו מבאר **הגר"א הובא במשנ"ב** (ס"ק ח) שהרמ"א סובר שתלמידי רבי עקיבא פסקו לגמרי מלמות ביום ל"ג בעומר, והבוקר של יום ל"ג בעומר עצמו, מותר מדין 'מקצת היום ככולו'.

מר"ח עד ג' סיון: למנהג הרבה מקומות, הובא **ברמ"א** (סעיף ג') **ובמגן אברהם** (ס"ק ה) האיסור מתחיל מראש חודש אייר ונמשך עד יומיים לפני חג השבועות שהם ל"ג יום, ורק ביום ל"ג בעומר עצמו מותר.

הטעם מבואר ב**ביאור הלכה** (ד"ה יש) ובשינוי קצת **בט"ז** (סימן תצג ס"ק א-ב), שדעה זו בשם **התוספות** סוברת שתלמידי רבי עקיבא מתו במשך ל"ג ימים שאינם רצופים, כי בימים שאין אומרים תחנון לא מתו, כלומר שלא מתו בשבעת ימי הפסח, וששה שבתות, ושני ימים של ר"ח אייר, ויום אחד ר"ח סיון, אם כן נשארו ל"ג ימים שלמים שמתו, וקבלו ישראל אבלות ל"ג ימים, וביום אחד הקילו ושייה מקצת יום ככולו, ובחרו ביום ל"ג בעומר, וכתב על כך **הפרי מגדים** 'אולי מאיזה טעם'.

[ואילו לפי השיטות הקודמות, תלמידי רבי עקיבא מתו גם בימים שאין אומרים בהם תחנון, ופסקו מלמות בל"ג בעומר]. ומיום שני של פסח עד ר"ח יש ט"ז ימים שמקילים בהם ונשארו ל"ג שלמים עד עצרת. ואם כן אותם שמסתפרים מל"ג בעומר ואילך, וגם בר"ח אייר, טעות בידם, שאין להם ל"ג יום.

2. שיטות נוספות

הכל אסור חוץ מר"ח: **המגן אברהם** (ס"ק ה) מביא דעה נוספת, כשתסיר ז' ימי הפסח ו' שבתות ב' ימים ר"ח אייר וא' ר"ח סיון נשארו ל"ג יום, ולפי זה אין היתר אלא בר"ח עצמו, וסיים שמכך שהרמ"א השמיט דיעה זו משמע שהוא חולק על הדעה הזו.

הכל אסור חוץ מל"ג בעומר: כתב **הט"ז** (ס"ק ב) המנהג בכל המקומות, שכל ימי הספירה מיום שני של פסח עד עצרת אין עושין נישואין, חוץ מיום ל"ג בעומר. והטעם משום שבאמת אחרי ל"ג בעומר לא מתו, ונוהגים קצת אבילות מחמת גזירת תנ"ו שהיתה באשכנז בין פסח לעצרת. אבל להסתפר מותר אחרי ל"ג בעומר, שהחמירו רק בשמחה תירה של נישואין.

יש להקל ולעשותם בלילה. ובתשובות והנהגות (כרך ה סימן קנט) שלכתחילה החתן והכלה יטילו ידיים לסעודה ביום, ובשעת הדחק יש להקל. ויקפידו שגם הייחוד יגמר ביום שבכך חל מצות שמחה וסעודה שאין לבטלה. ולדעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פרק יא ארחות הלכה מט' 81) צריך להתחיל את הסעודה מבעוד יום, ועדיף שגם יצא החתן מחדר הייחוד ביום כדי שיתחילו ריקודים ביום ל"ג בעומר, והמשך הסעודה והריקודים יעשו בלילה. ולדעת אחד מגדולי הוראה שליט"א יש ליטול ידיים לסעודה לפני השקיעה. סעודה וריקודים: וכן הורה הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה אבן העזר חלק א סימן צז), שאם ערכו את החופה ביום ל"ג בעומר סמוך לערב, מותר בליל ל"ד לעשות את הסעודה, עם ריקודים וכלי שיר כדרך כל החתונות. וכן הורה הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני שבת חלק ד' עמוד שפ) שאם עשו את החופה לפני השקיעה, פשיטא שמותר להמשיך ולשמוח אחרי השקיעה, אחר שיש חתן ויש מצוה לכולם לשמוח. מאידך לדעת הקנה בושם (אור ישראל חלק נ"ו עמוד ל"ב אות ל') אין לעשות חתונה בל"ג בעומר ולהשמוח לתוך הלילה.

5. מעלת נישואין בל"ג בעומר

בכף החיים (סק"ה) בשם ספר שער הכוונות להאר"ז"ל שיום ל"ג בעומר הוא בחינת רחמים בסוד אלקים חיים. ובשו"ת מנחת אלעזר (חלק ד סימן כ) דההיתר נישואין ביום ל"ג בעומר כיון שהוא יום אור ושמחה גדולה. והביא שהגה"ק בעל הדברי חיים מצאנז ציווה לאחד מגדולי תלמידיו לעשות נישואין בניו בל"ג בעומר. וגם הדברי חיים בעצמו השיא אחד מבניו בל"ג בעומר. וכן החתם סופר השיא את בנו ר"ש אב"ד ק"ק קראקא בל"ג בעומר.

נישואין בליל ל"ג בעומר, ורק במקום הצורך הקילו. והורה הגר"ש אלישיב זצ"ל (ישא יוסף או"ח ג סימן קיט), שאם לישעה דחוקה כגון שיש קושי למצוא אולם וכדומה, ויצטרכו לדחות את הנישואין למועד אחר, מותר גם בליל ל"ג בעומר. ומסופר על הג"ר ישראל יעקב פישל זצ"ל (הליכות אבן ישראל ימי ספיה"ע אות יז) שלא הסכים להיות מסדר קידושין בליל ל"ג בעומר. והג"ר עובדיה יוסף זצ"ל (שו"ת יביע אומר חלק ג' או"ח סימן כו אות ד) התרעם על המנהג בארץ ישראל לישא אשה ביום ל"ג בעומר, והורה שאין הבדל בזה בין ספרדים לאשכנזים, ובפרט בארץ ישראל שהוא אטרא דמר, ודאי צריך לנהוג כפסק השו"ע שאסור לערוך נישואין ביום ל"ג בעומר. והביא מספר סיורי טהרה, שאין להתיר נישואין בל"ג בעומר, ורק במקום שיש סיבה מיוחדת אפשר להקל. ודייק מלשוננו המנחת יצחק, שאפילו בסיבה שלא היו מתירים בשאר ימי העומר, מתירים בל"ג בעומר.

4. ליל ל"ד בעומר

המשך השמחה: לגבי המשך השמחה במוצאי ל"ג בעומר, כתב השערי תשובה (סימן תצג סק"ה) בשם המור וקציעה שבלילה של מוצאי ל"ג בעומר, פשוט שהלילה כמו היום ומותר. וכתב המהרש"ם (בהגהות על ספר ארחות חיים סימן תצג אות א) בשם הדעת קדושים, שאם התחילו את עסק הנישואין ביום ל"ג בעומר, מותר לגמור את הנישואין בליל ל"ד, אפילו אם עיקר החופה בלילה. ובמקום אחר כתב שצריך להקדים ולעשות גם את הסעודה ביום ל"ג בעוד יום, ולא לעשות ריקודים וכלי זמר בליל ל"ד, רק כפי כוונתם לשם שמים קיל, שכבר הוא יום טוב אצל החתן והכלה, וחל עליהם שבעת ימי המשטה ודוחה האבלות, ובמקום הפסד כגון שהכינו כבר את הסעודה או חשש לקלוקל השידוך וכדומה, יש להקל.

וכתב בשו"ת מנחת יצחק (חלק א' סימן קיא חלק ד' סימן פד אות א), שלכתחילה יש לעשות גם את הסעודה והריקודים ביום ל"ג בעומר, ובמקום הצורך

סיכום הגיליון:

דינים העולים

1. **ניחוג דיני אבלות:** בימים שבין פסח לשבועות נוהגים מצאת דיני אבלות, משום שתלמיד רבי עקיבא מתו מפסח ועד עצרת, אין נושאין אשה ואין מסתפרים. ומותר לארס ולקדש, ואם קפץ ונשא אין עונשין אותו.
2. **ל"ג מימים:** יש ג' שיטות עיקריות כיצד מונים ל"ג מימים: לשיטת השו"ע האיסור עד יום ל"ד בבוקר, ומשם ואילך מותר. לשיטת הרמ"א אסור עד יום ל"ג בעומר בבוקר, ומכאן ואילך מותר. לשיטת המגן אברהם אסור מראש חודש עד ג' סיון. טעמי השיטות מבוארים בתוך הגיליון.
3. **הכל אסור חוץ מיום אחד:** המגן אברהם מביא שיטה שבכל הימים אסור חוץ מראש חודש. והט"ז מביא מנהג כל המקומות שנישואין אסורים כל ימי הספירה חוץ מיום ל"ג בעומר, אבל תספורת מתירים אחר ל"ג בעומר.
4. **ליל ל"ג בעומר:** לשו"ע והרמ"א אסור נישואין ותספורת בליל ל"ג בעומר. לשיטת האליה רבה תספורת מותר אפילו בלילה, ונישואין מותר רק ביום. ורק בשעת הדחק מותר בלילה. האגרות משה מוכיח מהחתם סופר שמותר תספורת גם בלילה. מנהג ארץ ישראל שלא לישא בליל ל"ג בעומר, ובמקום הצורך יש להקל.
5. **יום ל"ג בעומר:** לדעת השו"ע אסור לינשא עד ל"ד בעומר, ולדעת הרמ"א מותר ביום ל"ג בעומר. אם התחילו את שמחת הנישואין ביום לג בעומר, מותר להמשיך את השמחה בליל לד בעומר. ויש חולקים שאין לעשות כן אלא יגמורו כל השמחה ביום.
6. **תחילת השמחה:** שיטות שונות נאמרו בגדר תחילת השמחה ביום ל"ג שיתיר את המשך השמחה בליל ל"ד. תחילת עסק החופה, גמר החופה עם הייחוד, תחילת הסעודה עם החתן והכלה, תחילת הריקודים.

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: חופה בעידן הקורונה, מה הדין אם המברך במעמד החופה חושש להתקרב לעומדים פחות משתי מטר, האם הוא ראוי לעמוד ולברך מחוץ לחופה?

תשובה: בשעת הדחק אין חיוב לברך דוקא תחת החופה, שיסוד חיוב הברכה אינה מחמת העמידה תחת החופה. שהרי בטור אבן העזר סימן סב כתב שמברכין ברכת חתנים קודם כניסה לחופה. טעם הדבר כותב הב"י בשם הרמב"ם משום דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן, והוסיף שנהגו שאין מברכין אלא לאחר שתכנס לחופה, שאין ברכות הללו אלא ברכות תפילה ושבח. והפרישה ביאר שהמנהג לברך בשעה שעושין החופה, כיון שעיקר החופה הוא היחוד שיבוא לאחריו, ונחשב 'עובר לעשייתו', הרי שלפי שני הטעמים בשעת הדחק אין חיוב לברך דוקא תחת החופה.

לתגובות: ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא'
02-5350535 שולוח 1-1.

עדכוני הלכה

השלמת קריאת התורה

בעידן הקורונה יש שלא זכו לשמוע קריאת התורה, כי היו בבידוד וכדומה, והדין הוא שאם אדם לא שמע כמה פרשות די שישלים פרשה אחת, ובפרט אם התפלל בשבתות הקודמות ביחידות שאין חיוב להשלים, שהרי לא היה חייב בקריאת התורה, שקריאת התורה הוא חובת הציבור. והורה הג"ר **שלמה זלמן אייערבאך זצ"ל** שאם התפלל ביחידות, יקרא שנים מקרא ואחד תרגם מהחומש, ויוצא בזה ואינו חייב להשלים.

נושא הגליון הבא:

תשלום למוסדות לימוד בעידן הקורונה

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגיליון תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

משיב כהלכה

ההגרלה השבועי על: 100 ₪ מזומן

שאלה: האם חייבים לשלם שכר לימוד למוסדות שהיו סגורים בעידן הקורונה?

אין ספק שהמצב הוא בגדר 'מכת מדינה', השאלה היא מה נכון לנהוג בעת הזאת, שמוסדות התורה והחינוך פעלו באופן חלקי, האם חיוב התשלום בעינו עומד, או שמספיק לשלם באופן חלקי, והאם יש הבדל מי מוחזק? מקורות: פסקי דין שפורסמו ע"י בתי הדין.

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, חתבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 263 על סך 100 ₪

הר"ר משה יחיאל ראטה שליט"א

כולל 'אור פני יהושע' ירושלים

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת הגאון רבי נחום ב"ר יהושע ברגמן זצ"ל נלב"ע י"ט אייר תשס"ח ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בידור הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823